

KILIÇ KÖKTEN İÇİN

Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz KANSU

Profesör Dr. Kılıç Kökten "Fotoğrafların Hikâyesi" diye anılarını Türk Kültürü Dergisinin 1974 ocak sayısında yayınlamıştı. (sayı 135 s. 143-154) Bende Kılıç için bu satırları yazarken onunla ilgili bir kaç resim elime geçti. Bunlardan biri ikimizi gösteriyor. Arkasına "Sayın Profesörüme saygı armağanı, 25.5.1937 Talebeniz K. Kökten" diye yazarak bana vermiş. Aynı tarihli taşıyan 2. resim de Kılıç'ı laboratuvarında çalışırken gösteriyor. Aradan 39 yıl geçmiş. Şimdi uzak anılar canlanıyor: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin geçici ilk yeri olan (Gençlik parkına bakan bir kısmı) Evkafl apartmanında Antropoloji-Etnoloji Enstitüsü, bu binada şimdiki üçüncü Tiyatronun üst holündeki iki oda ile bir salonu işgal ediyordu. Bu odalardan birini

ben laboratuvar ve kitaplık olarak kullanıyordum. Öteki odada ise o tarihlerde asistanım ve İstanbul Fen Fakültesinden öğrencim Dr. Muine Atasayan ile preparatör öğrencim Kılıç Kökten işgal ediyorlardı. İşte bu odanın balkonunda bu resmimizin çekildiğini anımsıyordum. Dilve Tarih Coğrafya Fakültesi 1935 yılında Atatürk'ün buyruğu üzerine açıldığı zaman fakülteye yazılan ilk öğrenciler arasında Kılıç Kökten de vardı. O Samsun'da hayatı ile geçen bir ilk okul öğretmenliğini ve yöneticiliğini bırakarak bilim yolunda çalışmak amacı ile Ankara'ya gelmişti. Benim kürsüme öğrenci oldu. Ciddiliği, devamlılığı, derslere ilgisi dikkatimi çekmişti. Birgün, rahmetli Kılıç, bana derslerimizle ilgili olarak yaptığı bir osteoloji ve fosil insanlara ait orijinal bir albüm getirdi. O tarihte kürsümde yardımcım olarak yalnız asistanım Muine Atasayan bulunuyordu. Sayın Tunakan (Prof. Dr. Seniha Tunakan) İstanbul Fen Fakültesinde asistanım iken antropoloji doktorasını yapmak üzere Berlin üniversitesine gönderilmişti. Rahmetli Şenyürek (Ord. Prof. Dr. M. Şenyürek) ise Harvard üniversitesinde daha talebe idi (1939). Laboratuvar çalışmaları ve dersler zamanımı tamamen alıyordu. Fakülte müdürü rahmetli Adil Beye (o vakit fakülteye yatılı öğrencilerde vardı. Bu işlerin yöneticiliğini ve dekan sekreterliğini müdür yapardı.) Kılıç Kökten'i kürsü-

Kılıç Kökten, Yazık kayada (Boğaziçi) İleri Entromentun ağı kalıplama
Ankara Üniversitesi Müzesi için (1917).

me preparatör olarak alınmasını önerdim. Bu iş oldu. Kürsüde hem bu sıfatla, hemde öğrenci olarak çalışıyordu. Rahmetli Kılıç Kökten kürsüde arası ile ilini yardımcı, asistan, Dr. asistan, doçent ve nihayet profesör oldu. O zamanlar üç disiplin olarak programladığım (Fizik Antropoloji-İnsan Paleontolojisi ve Prehistorya-Etnoloji) işte bu üç temel disiplin bugün fakültenin Antropoloji Enstitüsünde dört kürsü halinde temsil edilmektedir. Fizik Antropoloji (Prof. Dr. Ş. A. Kansu ve Prof. Dr. Semiha Tunakan ve halen doçent Dr. Armağan Saatcıoğlu) – Paleantropoloji-Prehistorya-Etnoloji kürsüleri. İlk önce Paleantropoloji kürsüsü Ord. Prof. Dr. M. Şenyürek tarafından yönetildi (Halen Prof. Dr. İsmet Bostancı) Sonra Prehistorya kürsüsü kuruldu. Onuda rahmetli Prof. Dr. Kılıç Kökten yönetti. (Halen Ege üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Fikret Ozansay ve doçent namzedi asistan Dr. İsmail Yalçınkaya).

Son olarak Etnoloji Kürsüsü Prof. Dr. Nermin Erdentug'un yönetiminde kuruldu. (Prof. Dr. Sedat V. Özbek, Prof. Dr. Orhan Acıpayam).

Profesör Kılıç Kökten ölümünden bir müddet önce yukarıda değindiğim "Fotoğrafların Hikâyesi"ni yayınlamıştı. Yazısının başında şu satırları okuyoruz. "..... Yapı yetmişe yaklaşmış bir insan olarak bu yazımda acı ve tatlı hatıralarımdan bir kaçını noktalamak istiyorum. Maksadım genç nesillere Türkiye'nin nereden nereye geldiğini anlatmak, memleket evlatlarını yetiştirme vazifesini yüklenmiş eğitimcilerimize bazı hatırlatmalarda bulunmaktır." Söz konusu ettiği bu acı ve tatlı anıların çoğunu beraberce yaptığımız araştırma gezilerimizde, kazılarda bana hep anlatmıştı. 1920 yılında Trabzon öğretmen okuluna yazıldıktan sonra 1924 yılı nda bu okulu bitirmiş, Samsun iline öğretmen tayin edilmişti. "İlçelerle, il merkezinde sadece hizmet aşkı ve inancı ile tam onüç yıl çalıştıktan sonra memlekete daha yararlı olabilmek maksadı ile Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine yukarıda değindiğimiz gibi öğrenci olarak girmişti. Kılıç Kökten pedagoğ ve sanatkâr ruhlu ve yetenekli bir bilim adamı idi. Fakültenin Antropoloji Enstitüsünde onun emeğini pekçok hatıra kalmıştır. İkinci Türk Tarih Kongresi sergisi hazırlık çalışmalarında hizmeti büyük olmuştur. Yıllarca Türk Tarih Kurumuna bağlı bir araştırmacı olarak Anadolu'nun Tarih öncesine yaptığı katkılar unutulmayacaktır. Son yıllarda Türk Tarih Kurumu üslû üyeliğine (Benim ve rahmetli Ord. Prof. Dr. Müfit Mansel'in önerisi ile) seçilmesi onu mutlu kılmıştı. Kılıç Kökten gerçek bir Atatürk'çü idi. Atatürk'ün ölüm tarihi olan 10 Kasım 1938 de bütün bir gece fakültede çalışarak meydana çıkardığı ve "ölmeydin" adını verdiği Atatürk ve Türkiye portesi onun Atatürkçü coşku ve sevgisinin bir simgesidir.

Dr. Kılıç Kökten için 40 yılı aşkın hoca-talebe, arkadaş, melektaş ilişkilerimiz, verimli çalışma ve araştırmalarımıza ait canlı kalacak anılarla dolu olduğumu belirtmek isterim. O ciddi çalışmaları ile sahasında milletler arası literature adımı geçirmiş mutlu bir Türk antropolojistidir.